

Данное течение не имеет четких особенностей в технике, и сегодня является наиболее крупным и популярным на мировой арене.

Итальянский архитектор Роберт Вентури по-особому ярко показывает китчевый характер постмодернизма. Вместо прежней авангардистской архитектуры, которая была «безобразной и обыденной», но хотела казаться «героической и оригинальной», Вентури предлагает просто «безобразную и обыденную» архитектуру – без всяких претензий на величие и значительность. С явным вызовом и не без цинизма он выступает за «декорированные сараи». Многие особенности его построек хорошо видны в одном из первых его творений – в здании конторы медицинских сестер и дантистов.

Таким образом, истина, содержащаяся в произведениях искусства, не подлежит непосредственной идентификации. Поскольку она познается исключительно опосредованно, она опосредована в себе самой. То, что трансцендирует фактический материал искусства, его духовное содержание, невозможно «пригвоздить» к единственной чувственной данности, хотя оно конституируется и с ее помощью. В этом состоит опосредованный характер содержащейся в произведении истины.

Список используемых источников:

1. Зедльмайр Г. Искусство и истина: Теория и метод истории искусства / Пер. Ю.Н. Попова. – СПб.: Аксиома, 2000. – 272 с.
2. Деннет Д. Постмодернизм и истина. Почему нам важно понимать это правильно // Вопросы философии. – 2001. – № 8. – С. 114-133.

Швед З.В.

*доктор філософських наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ В РЕЛІГІЗНАВСТВІ

Актуальність визначення джерел формування релігійної терпимості ставить питання про необхідність залучення історичних досліджень до аналізу досвіду країн Європейського Союзу зі створення умов для подолання причин релігійної нетерпимості, ворожнечі та конфліктів. Історіографія цього питання в останні роки набула достатнього методологічного обґрунтування, що дозволяє говорити про можливість її застосування при вивченні морально-психологічного стану суспільства, дослідженням якого займається психологія релігії. У цьому контексті, серед конкретних методик вивчення психіки та поведінки віруючих доцільно звернутися до психоісторії, адже саме ця наука вивчає психологічну мотивацію вчинків людей в минулому, що забезпечує розуміння емоційної природи різних типів поведінки в сучасному світі. Саме тому можна говорити

про дослідницькі перспективи в межах психоісторії. Вивчення європейської історії з психоісторичної позиції дозволить зафіксувати в понятті та конкретизувати ті фактори та умови, які можуть інспірувати виникнення різних типів співіснування релігійних громад. Адже визначення «історичної мотивації», що пояснює вчинки людей в історичних групах, забезпечує дослідників інформацією про те, якою є автентична послідовність подій і чи не плутаємо ми причину з наслідком. Така стратегія застосування міждисциплінарного підходу дозволяє оцінити роль різних форм духовності в збереженні сталого поступального розвитку сучасних демократій. Застосування психоісторичного підходу в психології релігії вимагає доповнення відповідного понятійно-категоріального апарату тими поняттями, які до цього часу в цій галузі гуманітарного знання використовувалися без дисциплінарної специфікації: уряд, колективні фантазії, сила, психоклас. Акцент треба робити на релігійному контексті інтерпретацій та виокремленні особливих характеристик означених феноменів, які можуть не співпадати в секуляризмі та релігії.

По суті, застосувавши психоісторичний підхід, в якому домінує «методологічний індивідуалізм», можливо оцінити ступінь ризику, який виникає при зіткненні різних типів релігійних та нерелігійних громад, зміну векторів та динаміку групових процесів комунікації, адже їх учасники (адепти), втілюючи в матеріальній дійсності емоційний досвід здобутий у процесі ранньої соціалізації, мають певні мотивації та керуються певними моделями поведінки.

Звернення до психоісторичного методу дозволяє визначити причини виникнення, перебігу, згасання протестних рухів і роль їх лідерів та учасників в цих процесах, адже, як засвідчують історичні джерела, економічні мотиви є не поодиноким фактором, який спричиняє загострення соціальних конфліктів. Психоісторія констатує, що її методи можуть дозволити типологізувати і конкретизувати загальні закономірності розвитку відносин між консолідованими соціальними групами (релігійними та секулярними).

Цінний досвід застосування психоісторичного підходу можна здобути в процесі вивчення революцій (регресивних й прогресивних) та війн. Дослідження цієї галузі акцентує увагу на тому, що причинами соціально-історичних трансформацій є зміни стилів виховання дітей, які зумовлені міграційними процесами, культурними контактами, матеріальними умовами тощо. Також треба враховувати той факт, що в соціальній структурі можливо виокремлювати такі групи, які інтегровані на засадах групових ілюзій (фантазій) та визначених ролей. Таким чином групи, що об'єднують індивідів, можуть бути типологізовані за ознакою єдиної системи виховання. Це забезпечує членам даного колективу можливість послуговуватися спільним, набутим в процесі виховання механізмом емоційного захисту при виникненні зовнішньої загрози або внутрішньої конфронтації. Тому конфлікт між групами може бути пояснений через протиставлення типів виховання, яке застосовувалося в окремих групах. Таким чином для релігієзнавства методологічно значущим є визначення психокласу як консолідованої групи, де ознаки соціального, правового, економічного характеру мають другорядне значення. Важливою тут виступає, в першу чергу, одноманітність умов

реалізації програми ранньої соціалізації (патерни виховання), заснованої на релігійних або нерелігійних принципах.

Виходячи з вище викладеного, можна говорити про доцільність вивчення феномену виховання в релігійних концепціях. Це сприятиме поглибленню розуміння того, яка система ціннісних настанов формує емоційну сферу людини, яка в більш віддаленій перспективі, даватиметься взнаки в процесі розбудови комунікативних зв'язків між різними спільнотами або соціальними групами. Наприклад, десятирічні учасники документальних зйомок 2001 року, які проводилися в закритих воєнізованих таборах на Близькому Сході сьогодні мають 25 років. Тому ми можемо припустити, що серед них знаходилися діти які тепер, ставши дорослими, беруть участь у збройному конфлікті на території Сирії, біженці з якої інтегруються в культурний простір Європейського Союзу.

Саме в ранньому віці формуються типи емоційних реакцій на такі патерни культури (людська гідність, батьківщина, цінність життя), інтерпретації яких в більш дорослому віці пов'язані з розгортанням набутої свободи, де остання переживається як умова реалізації символічних смислів, сформованих в дитинстві. Адже в цей період особа оволодіває матрицями рішень соціальних конфліктів. Для сучасності такі ідеї є вкрай актуальними з огляду на те, що способом підтримки демократії може виступати поширення сфери застосування ідеалів індивідуальної свободи і права в різних формах запобігання проявам насильства як на індивідуальному, так і на колективному рівнях. Тут можна припустити, якщо в одному соціальному просторі стикаються різні психокласи, то індивіди, які до них входять, послуговуються власними уявленнями про шляхи ітеркомунікації. Тому й уявлення про соціальні та політичні свободи можуть значно відрізнятися у представників різних психокласів і це залежатиме від засвоєних ними освітніх програм, запропонованих спільнотами. Соціалізуюча, а не репресивна модель виховання формує відповідальне ставлення до свободи, яка є необхідною умовою модернізації та демократизації суспільства.

За нашим переконанням не варто зводити методи психоісторії виключно до психоаналітичних практик, адже не тільки індивідуальний, але й соціальний характер виховного процесу позначається у змісті освітньо-виховних програм. Ми можемо навіть сказати, що формування психокласу зумовлено релігійними уявленнями, релігійними концепціями війни і миру в тих суспільствах, де артикульована система релігійного домінування в державних утвореннях або регіональних спільнотах. Тут мовиться про культурний контекст формування особистості як інтегральної частини психокласу. При характеристиці феномену психокласу його можна диференціювати за ознакою здатності чи не здатності до «експериментів» у сфері свободи. Водночас добровільна відмова від прав та свобод теж може бути інтерпретована з урахуванням типу психокласу, в якому така відмова є умовою консолідованої реакції на соціальні виклики інокультури, що є обмеженням довільності поведінки індивіда у протидії соціальному насильству. Таким чином, послуговуючись методами психоісторії ми можемо аналізувати особливості формування світоглядних, етичних позицій, емоційного досвіду здобутого в процесі ранньої соціалізації, в яких артикулюється ідея моральнісної настанови. Окрім цього, звернення та

врахування персонального досвіду може сприяти вдосконаленню результатів застосування біографічного методу при аналізі типів соціальних інтерпретацій в контексті інтеграції відмінних психокласів в єдину спільноту, об'єднану формальними ознаками державно-правового цілого.

Щавінська О.В.

студентка,

Науковий керівник: Докаш О.Ю.

кандидат політичних наук, доцент,

Чернівецький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

СЕНС ЖИТТЯ ЯК ТАЄМНИЦЯ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Філософи, відповідаючи на питання антропології, особливу увагу приділяли пошуку шляху, що допоміг би розгадати таємницю сенсу життя. Кожна людина в певний період свого життя під приводом впливу різних життєвих факторів прагне знайти відповідь на питання, в чому полягає сенс її існування. Наразі проблема досягає піку актуальності в період соціальних, економічних, політичних зрушень, коли руйнуються стереотипи, змінюються усталені життєві погляди і не кожна людина може знайти виправдання сенсу прожитого нею життя.

Проблема сенсу життя є основним питаннями філософії. Її досліджували філософи від періоду античності до сьогодення. Це знайшло відображення у працях таких вчених: Арістипп, Епікур, Демокрит, Сократ, А. Камю, О. Конт, Й. Гессен, Л. Фейєрбах, С. Л. Франк, Г. Сковорода, В. Соловйов. Особливо гостро питання сенсу життя розглядається в наш час революційних змін в житті та свідомості людей, що змушують переосмислювати основні актуальні життєві питання, одним з центральних яких є таємниця сенсу життя.

Мета статті полягає у розширеному аналізі проблеми сенсу життя, висвітлення гіпотез філософів різних часів та утворення концептуальної моделі вирішення питань сенсу життя.

Сенс життя – це прагнення людини співвідносити свої вчинки з системою суспільних цінностей, з вищим благом, щоб у такий спосіб отримати можливість виправдовувати себе. Ця проблема неодноразово з'являється в свідомості кожної людини протягом життя. Дослідник С. Л. Франк вважав, що будь-яка людина, рано чи пізно, свідомо чи несвідомо зіштовхується з цією проблемою: «Питання про сенс життя хвилює і дратує в глибині душі кожен людину. Людина може на якийсь час, і навіть на дуже довгий час, зовсім забути про нього, поринути з головою в буденні інтереси сьогоденного дня, але життя так влаштовано, що зовсім і назавжди відмахнутися від нього не може навіть найтупіша або духовно спляча людина, але непереборний факт наближення смерті є для будь-якої людини грізним і невідступним